

Kindvolgend werken met baby's: goed kijken en passend aansluiten

Als pedagogisch medewerker werk je niet vanuit persoonlijke belangen of in het (bedrijfs) belang van de organisatie. Je stelt het belang van het kind centraal, zoals in elk pedagogisch beleidsplan staat. Daarvoor moet je het kind heel secuur in zijn ontwikkeling *volgen*. Dat kindvolgend werken is niet nieuw en komt in alle pedagogische stromingen terug. Maar er bestaat niet één uitgeschreven methode die zegt hoe je dat precies moet doen. De basis: goed kijken & luisteren (sensitiviteit) en passend aansluiten (responsiviteit). Su'en Verweij, pedagoog bij het Nederlands Jeugdinstituut, geeft een introductie.

Om te begrijpen wat een baby van jou wil, moet je zijn signalen tijdig en juist interpreteren

Als baby's huilen is er iets loos

Kindvolgend werken begint met elkaar goed kennen. Dat kan het best als je een substantieel deel van de week samen doorbrengt. Een baby die enkel op dinsdag komt heeft minder kans jou te leren kennen, en jij hem, dan een baby die drie volle dagen komt. Dat klinkt als een open deur, maar hoe meer baby's op jouw groepslijst staan, hoe meer personen jij moet leren kennen. Een baby in het eerste levensjaar zendt veel signalen uit. De voornaamste signalen zijn honger en moeheid. Verveling, stress, overprikkeling zijn voorbeelden van andere signalen. Als baby's huilen is dat een dringend signaal van 'onwelbevinden'. Om te begrijpen wat hij van jou wil, moet je de signalen van elke baby tijdig en met de juiste interpretatie opvangen. Als jij weet wat er loos is, kun je er adequaat op reageren. Door goed te observeren zie je de tekenen van vermoeidheid beter van tevoren aankomen: de baby kijkt steeds vaker weg van waar hij mee bezig was, zoekt om zich heen, begint te pruttelen, wrijft aan zijn oren. Een ander gaapt, slaakt een diepe zucht of wrijft in zijn ogen als hij moe of slaperig begint te worden. Nog een andere baby gaat steeds harder geluid maken of windt zichzelf op, krijgt rode wangen. Wie alert is hoeft niet af te wachten tot baby's gaan jengelen en huilen; je ziet al aankomen dat de tijd van wakker zijn en actief spelen voorbij is.

Serius nemen

Een ander principe van kindvolgend werken is de baby serieus nemen. Hoe jong een baby ook is, hij wil sturing geven aan zijn gedrag en omgeving. Ieder kind heeft van binnenuit een 'ontwikkeldrang', en geeft met allerlei signalen aan wat hij nodig heeft. Als pedagogisch medewerker laat je

in jouw gedrag zien dat jij je realiseert dat iedere baby een uniek persoon is, met eigen behoeften en een eigen karakter, die jij met zorg en respect behandelt.

Baby's worden veel gedragen, opgepakt en aangeraakt; er is veel direct lichamelijk contact met iedereen die voor hen zorgt. De manier waarop je een baby oppakt vertelt hoe serieus jij een baby neemt. Een baby heeft zowel steun als bewegingsvrijheid nodig, je kunt de baby de ruimte geven om met zijn hoofd te draaien wanneer hij bijvoorbeeld op je arm ligt of wanneer je zijn hoofd en rug op je armen en handen laat rusten terwijl zijn billen op je schoot steunen. Verder geeft het de baby een onveilig gevoel als je hem van achteren nadert, niets zegt en hem ineens optilt om hem te verplaatsen of ergens weg te halen.

Je neemt de baby ook serieus wanneer je hem genoeg tijd geeft om te reageren. De reactietijd van baby's is vele malen langer dan die van oudere kinderen en volwassenen. Baby's hebben meer verwerkingstijd nodig om te coördineren wat er allemaal gebeurt: wie staat er voor mij, wat gebeurt er precies, wat vind ik daarvan en hoe laat ik dat weten? Daarom is het belangrijk dat je de tijd neemt: pauzeer in je eigen reactie, geef het kind tijd om te reageren, wees even stil en wacht wat er komt. Meestal loopt het uit op een piekmoment: een glimlach, kraaien en spartelen. Maar het is ook goed als de baby een neutrale reactie geeft of wegstijgt. Het gaat erom dat je zijn aandeel serieus neemt door te wachten op zijn reactie.

Emotioneel bijtanken

Kindvolgend werken betekent ook steun en aandacht geven aan de verwerking van emoties en de behoefte aan nabijheid. En het kan op drukke dagen best een uitdaging zijn om ieder kind individuele aandacht te

geven. Omdat baby's in de egocentrische fase zitten, kunnen ze moeilijk wachten of hun behoeften uitstellen. Baby's kunnen huilen omdat ze aandacht van je willen, ze willen gezien worden. En deze aandacht, het emotioneel bijtanken, kun je prima geven tijdens de verzorgingsmomenten. Je kunt bijvoorbeeld het flesmoment gebruiken om echt oogcontact te maken met de baby en tegen hem te praten of te zingen. Sluit aan bij bewegingen, tempo en expressies van de baby. Wanneer de baby emotioneel bijgetankt is, kan hij verdergaan met de wereld verkennen omdat hij weet dat jij er voor hem bent als hij behoefte heeft aan contact. Is het nodig om elke minuut contact te houden met een baby? Nee. De vuistregel is dat jij beschikbaar moet zijn op de juiste momenten. Dat houdt in dat jij in tijden van vermoeidheid, boosheid, pijn, honger of welk ander vervelend gevoel ook, bij hem bent en blijft, hem vasthoudt en toespreekt. Dat kan ook inhouden dat de baby bepaalde spanningen of emoties wil ontladen door te huilen. Zoek dan een plekje op waar hij even goed kan 'uithuilen' terwijl je bij hem blijft. Baby's kunnen best een tijdje zelfstandig vooruit, zeker wanneer ze weten dat ze bij jou terecht kunnen wanneer dat nodig is. Bouw dus aan dat vertrouwen. ➤

Een medewerker vertelt

'Ik vraag bij het uitkleden vaak aan het kindje: "Wat zal ik eerst uittrekken?" Ik wacht dan en zie bijvoorbeeld dat het kindje zijn voetje beweegt. Ik zeg: "Je wilt dus eerst je sok uittrekken?" Dat doe ik en vraag daarna: "En nu?" Zo werk ik echt samen, ik merk dat we veel contact hebben en het kindje kan echt even emotioneel bijtanken.'

Bron: *Interactievaardigheden. Een kindvolgende benadering.*

TIP! Deelsessie op hét Babycongres 2019:

Jacqueline Schoemaker (Ontwikkelaar-trainer Oog voor interactie en Oog voor baby's, ROCvA) en Su'en Verweij (trainer Werken met Baby's, NJi) geven de deelsessie 'Kindvolgend werken met baby's' op het Babycongres op 19 maart 2019. Je vindt alle informatie op www.babycongres.nl.

Kindvolgend werken in de eerste 1000 levensbepalende dagen

Er is geen enkele periode in een leven waarin zoveel ontwikkeld en vastgelegd wordt als in de eerste 1000 dagen van een kind. De groei van één cel naar een volgroeid embryo in moeders buik is een onvoorstelbare groeisprint. Ook daarna gaat de ontwikkeling van een baby naar een dreumes in de eerste twee levensjaren razendsnel. Het eerste levensjaar is belangrijk voor de basis van een gezonde emotionele ontwikkeling; de baby gaat hechtingsrelaties aan. Baby's ontwikkelen zich gelijktijdig op fysiek, intellectueel, sociaal en emotioneel vlak. Deze ontwikkelingsprocessen zijn met elkaar verbonden, van elkaar afhankelijk en versterken elkaar.

Wanneer baby's positieve ervaringen beleven bij jou op de groep, komen er stoffen (gelukshormonen) vrij die zenuwcellen in de hersenen met elkaar verbinden. Hoe meer verbindingen in de hersenen, hoe meer de baby zich ontwikkelt. Positieve ervaringen dragen bij aan een goed verloop van de hersenontwikkeling. Een praktisch voorbeeld:

baby's rond zeven, acht maanden strekken hun armen uit wanneer jij langsloopt. Zij worden blij als jij hun signaal beantwoordt door hen op te pakken. Iets wat jij wellicht op de automatische piloot doet, maar het is goed om je te realiseren dat dat dus heel belangrijk is. Baby's die deze positieve ervaring hebben, zullen waarschijnlijk vaker hun armen uitstrekken. Baby's houden er namelijk van om contact te maken en bevestigd te worden in hun initiatief. Deze verbinding in de hersenen wordt sterker elke keer wanneer deze interactie plaatsvindt. Dit draagt bij aan hun vertrouwen in de wereld en daarmee de hechting met volwassenen. Dit proces is een belangrijke ontwikkelingstaak voor het eerste levensjaar.

Kindvolgend opstellen

Er bestaat geen stappenplan of afvinklijstje voor kindvolgend werken. Elk kind is immers uniek en elke individuele ontwikkeling ziet er anders uit. Je kunt wel leren om je kindvolgend op te stellen. Hoe méér je oefent met gericht kijken, hoe alerter je wordt en hoe beter je de signalen herkent. Signalen herkennen is de voorwaarde voor

een passende en kindvolgende reactie die werkelijk steun en begeleiding geeft voor ontwikkeling.

We weten uit onderzoek dat coaching in scholing en op de werkvloer effectief is. Met coaching laat je iemand toe je te helpen, je aan te moedigen om jouw professioneel handelen te verbeteren. Dat kan o.a. met beeldfeedback. Op filmbeelden kun je goed zien of je aansluit op de signalen van je baby's. Reflecteer bijvoorbeeld regelmatig met je collega's op deze filmbeelden. Zo neem je jouw taak serieus om werkelijk in het belang van een kind te werken. ◀

Reflecteren kun je leren!

Om verder te lezen:

- www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Reflectie
- Strik, A. & Schoemaker, J. (2018). *Interactievaardigheden. Een kindvolgende benadering*. Uitgeverij Bohn Stafleu van Loghum